

Hygienická problematika expozice glykoetherům a jejich acetátům

I.Šperlingová, L. Dabrowská, V.Stránský, M.Tvrdíková
sperling@szu.cz

***Oddělení pro hodnocení expozice chemickým látkám na pracovišti
Státní zdravotní ústav***

Ochrana zdraví při práci

Aktuální znění zákonů platné k 10.5.2010

068/2010 Sb.

Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci

limity toxických látek v ovzduší

Monitorování expozice – limity BET v ČR

Vyhláška 432/2003 Sb.

**stanoví limitní hodnoty ukazatelů biologických
expozičních testů v moči a krvi**

Látka	Ukazatel	Limitní hodnota		Doba odběru
		mg/l	mmol/l	
ethylglykolmonobutylether	butoxyoctová kyselina	100	0,76	konec směny
ethylglykolmonobutyletheracetát	butoxyoctová kyselina	100	0,76	konec směny
ethylglykolmonoethylether	ethoxyoctová kyselina	50	0,48	konec směny
ethylglykolmonoethyletheracetát	ethoxyoctová kyselina	50	0,48	konec směny

Limity BET v ČR a ve světě

ČR:

**Odběr moče na konci směny, limitní hodnoty
BAA 100 mg/l moče
(není uvedeno zda se jedná o volnou či
celkovou BAA)**

USA a SRN:

**Odběr na konci směny, limitní hodnoty pro
celkovou kyselinu butoxyoctovou v moči
BAA 200 mg/g kreatininu**

Náplň preventivních prohlídek

**Doporučení Společnosti pracovního lékařství pro
orgán ochrany veřejného zdraví - KHS**

- **základní vyšetření moče a krve**
- **stanovení metabolitů toxických látek**

- **www.pracovni-lekarstvi.cz/dokumenty.php**

Glykoethery a jejich acetáty

Na bázi ethylenglykolu $\text{HOCH}_2\text{CH}_2\text{OH}$

ethylenglykolmonobutylether, EGEE

2-butoxyethanol

ethylenglykolmonobutyletheracetát, EGBEAc

2-butoxyethylacetát

Na bázi propylenenglykolu (PGE) a jejich acetáty

1-methoxy-2-propanol

Použití

Glykolethery (GE) jsou široce rozšířena rozpouštědla – použití v průmyslu i jako domácích prostředků.

Jsou používána buď v čistém stavu nebo ve směsi s jinými rozpouštědly v řadě výrobků:

- nátěrové hmoty (barvy, laky), tiskařské barvy, odmašťovací a čisticí prostředky**
- další (v brzdových kapalinách, palivech do tryskových motorů apod.)**

Vstup glykoetherů do organismu

Expozice

inhalační - dýcháním

dermální – kůží, ve formě plynné i kapalné

Tradiční postupy odhadu expozice

měření v pracovním ovzduší mohou selhávat, nedávají informaci o skutečné expozici - **nepostihují** důležitý vstup do organismu, tj. **dermální expozici**.

Biotransformace EGBE

Je oxidován alkoholdehydrogenasou a aldehyddehydrogenasou:

Toxické působení, a tím i míra zdravotního rizika EGBE je přímo spojena s tvorbou kyseliny butoxyoctové

Biologické monitorování expozice EGBE

Stanovení koncentrace kyseliny butoxyoctové v moči se využívá k biologickému monitorování expozice EGBE na pracovišti, protože odráží celkovou expozici vzhledem k průniku EGBE do organismu nejen plícemi, ale i pokožkou.

Rychlost vylučování alkoxykarboxylových kyselin závisí na typu GE.

Poločas vylučování EAA je mezi 30 až 50 hod,
MAA mezi 70 až 80 hod,
BAA je značně odlišný - 5-8 hod.

Postup monitorování expozice

Biologické monitorování expozice i souběžné měření koncentrace EGBE v pracovním ovzduší bylo provedeno v lakovně – stříkání dveří barvou obsahující rozpouštědlo na bázi vodného roztoku butoxyethanolu.

Měření inhalační expozice

Byly provedeny **osobní odběry vzorků pracovního ovzduší** umožňující posoudit celosměnové koncentrace (odběry systémem odběrová trubice s aktivním uhlím – čerpadlo, či pasivní dozimetr), zachycené škodliviny byly stanoveny po desorpci 5% methanolu v dichlormethanu metodou plynové chromatografie s plamenoionizační detekcí.

Dle:

2-Butoxyethanol a 2-Butoxyethanol acetate

NIOSH ALCOHOLS IV 1403: Odběr na AU, desorpce dichlormethan – methanol 95/5 GC/FID

OSHA 83: Odběr na AU, desorpce dichlormethan – methanol 95/5 GC/FID

Biologické monitorování expozice

Pro **biologické monitorování** byla moč odebírána jednorázově z konce směny dle Vyhlášky 432/2003 Sb.

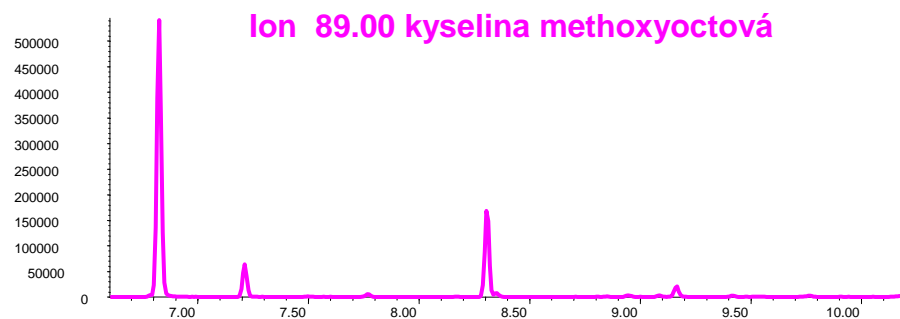
Kyselina butoxyoctová uvolněna z konjugátů kyselou hydrolýzou, extrahována ethylacetátem, derivatizována *N-tert.*-butyldimethylsilyl-*N*-methyltrifluoro- acetamidem (MTBSTFA), stanovení GC/MS

Dle:

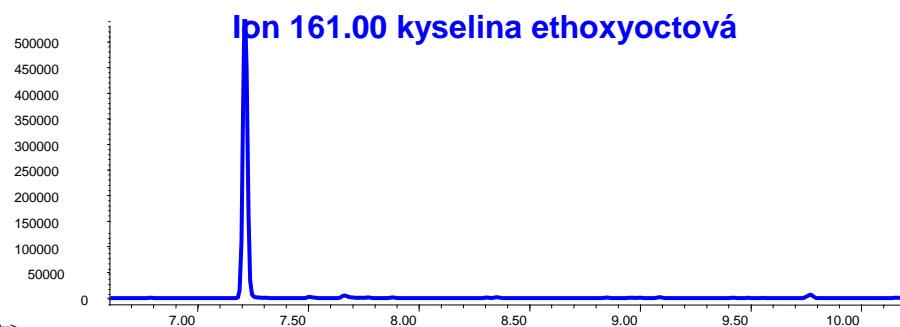
Goën T, Bader M (2006): Biomonitoring Methods 10, WILEY-VCH Verlag GmbH & CoKGaA, Weinheim, 61-80

Stanovení MAA, EAA a BAA

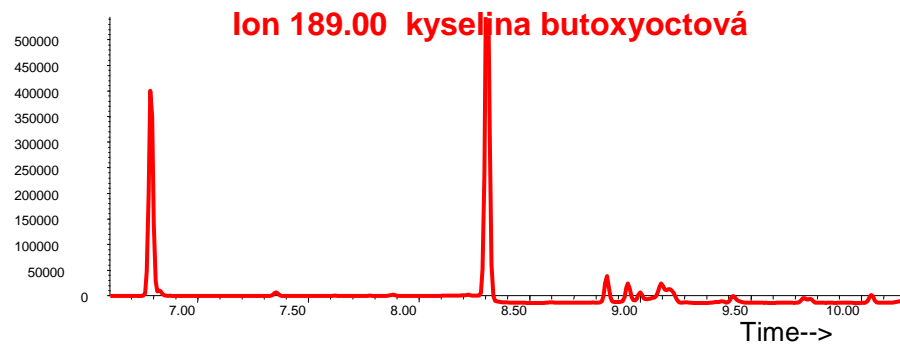
Abundance

Abundance

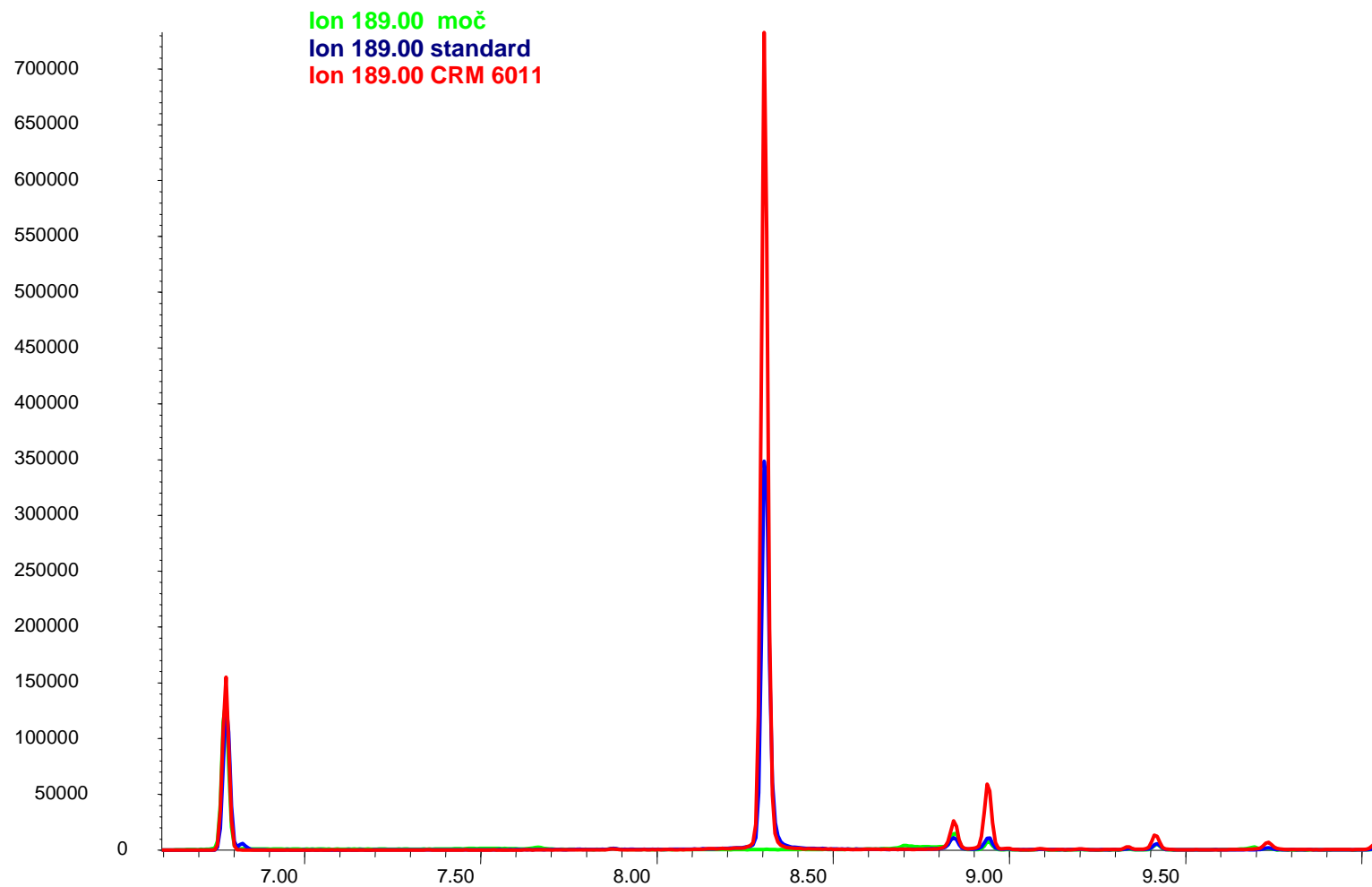

Time-->
Abundance

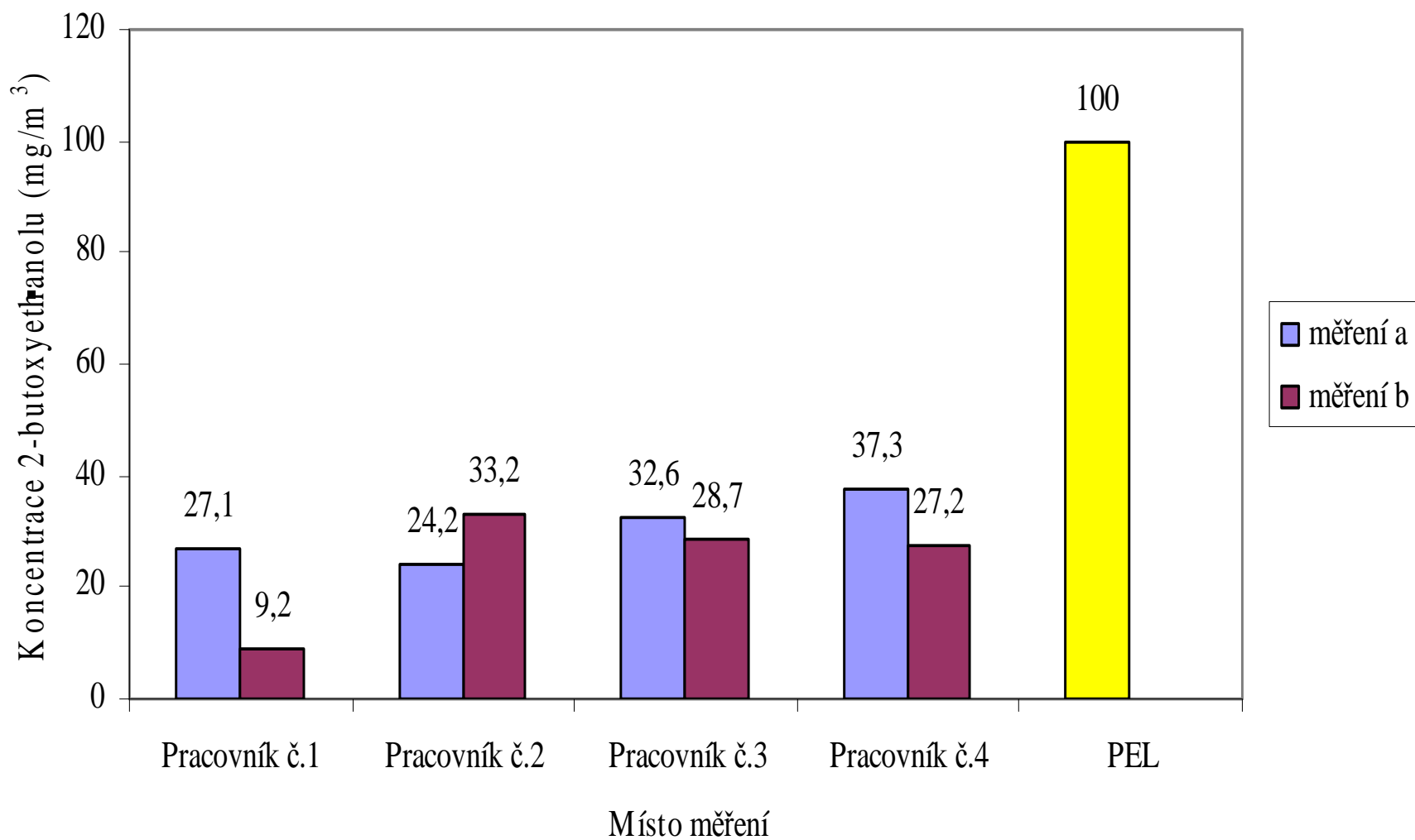
Příklad stanovení BAA v moči

Abundance

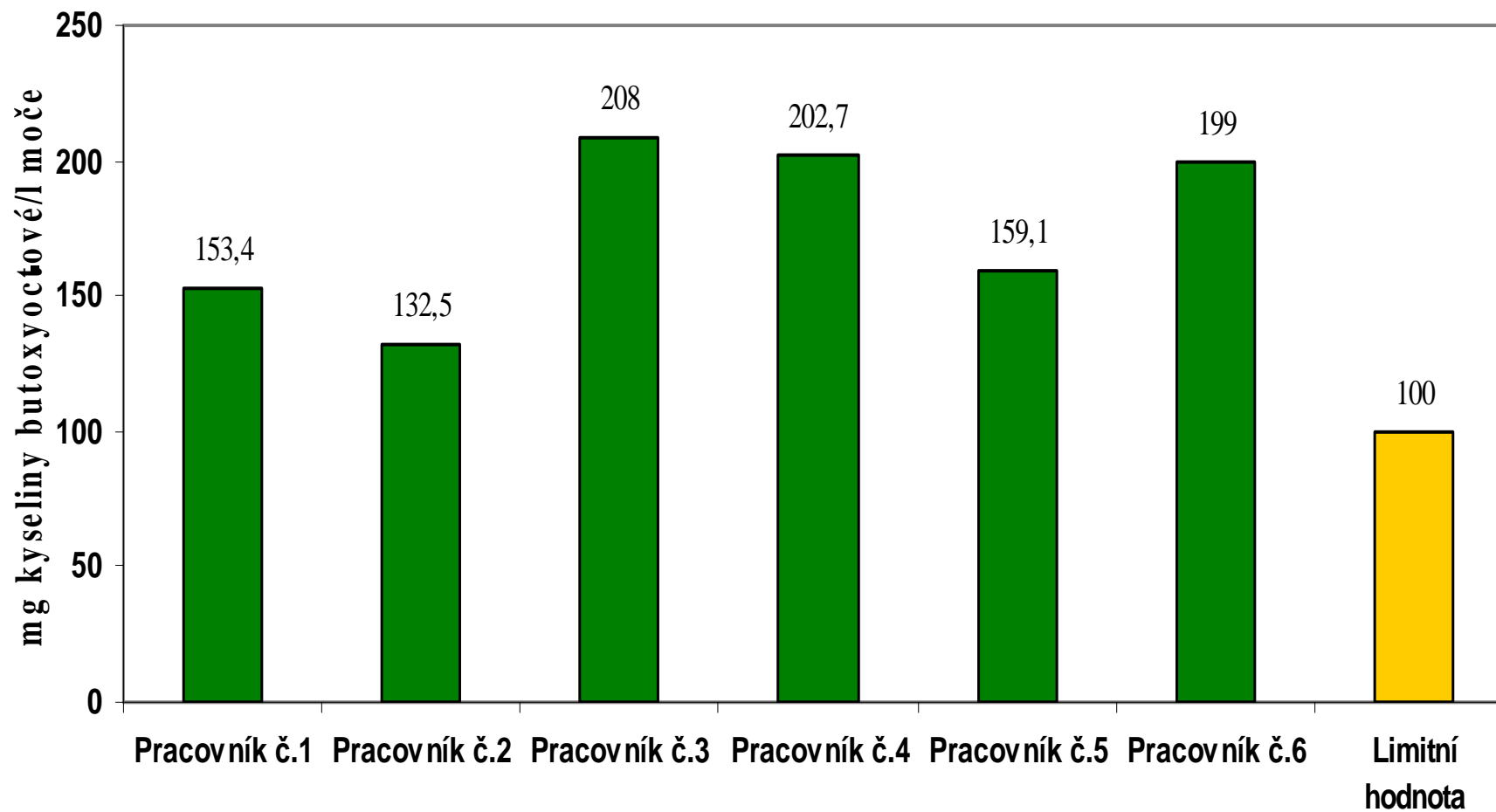
Time-->

Inhalační expozice EGBE

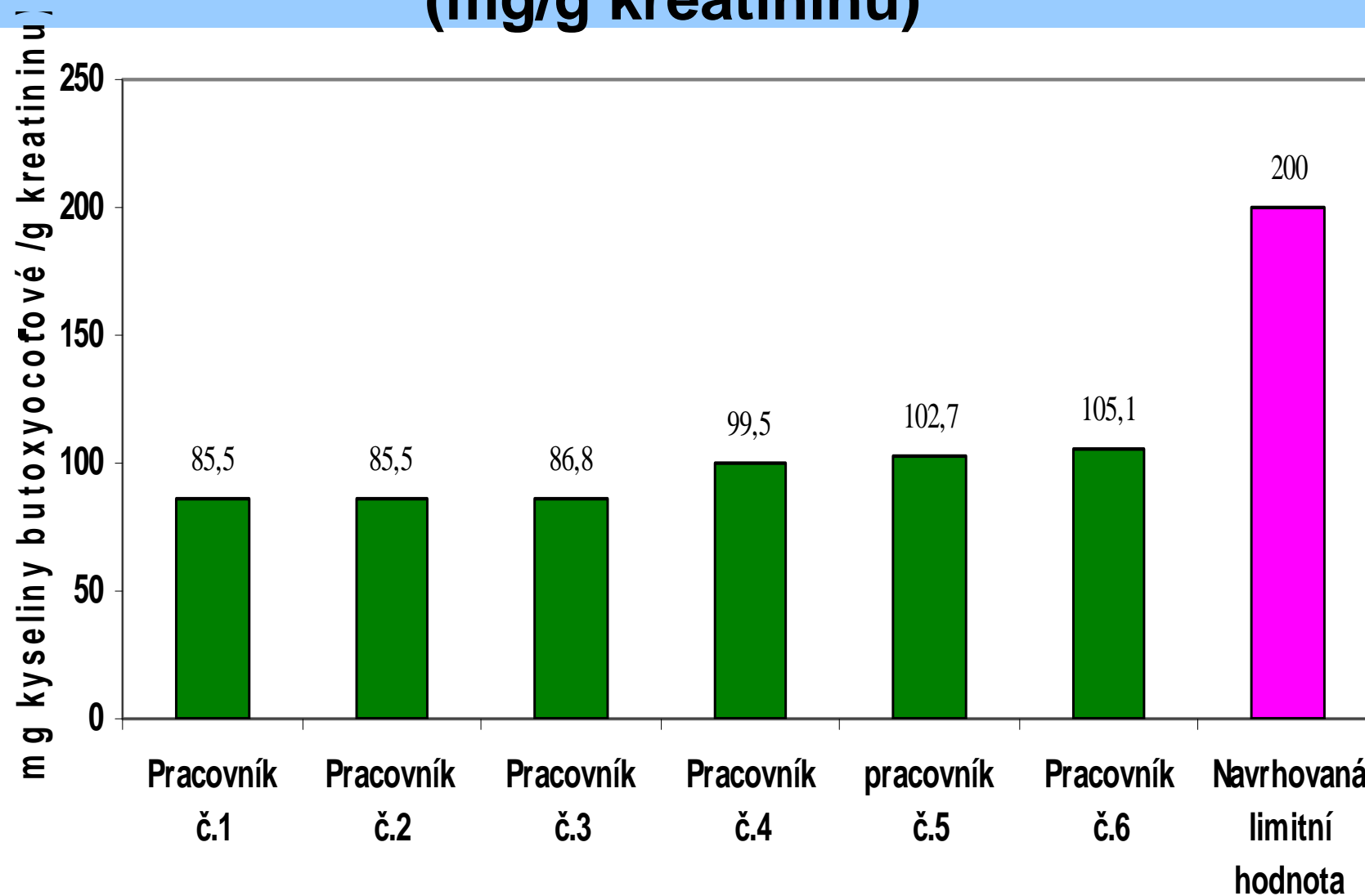

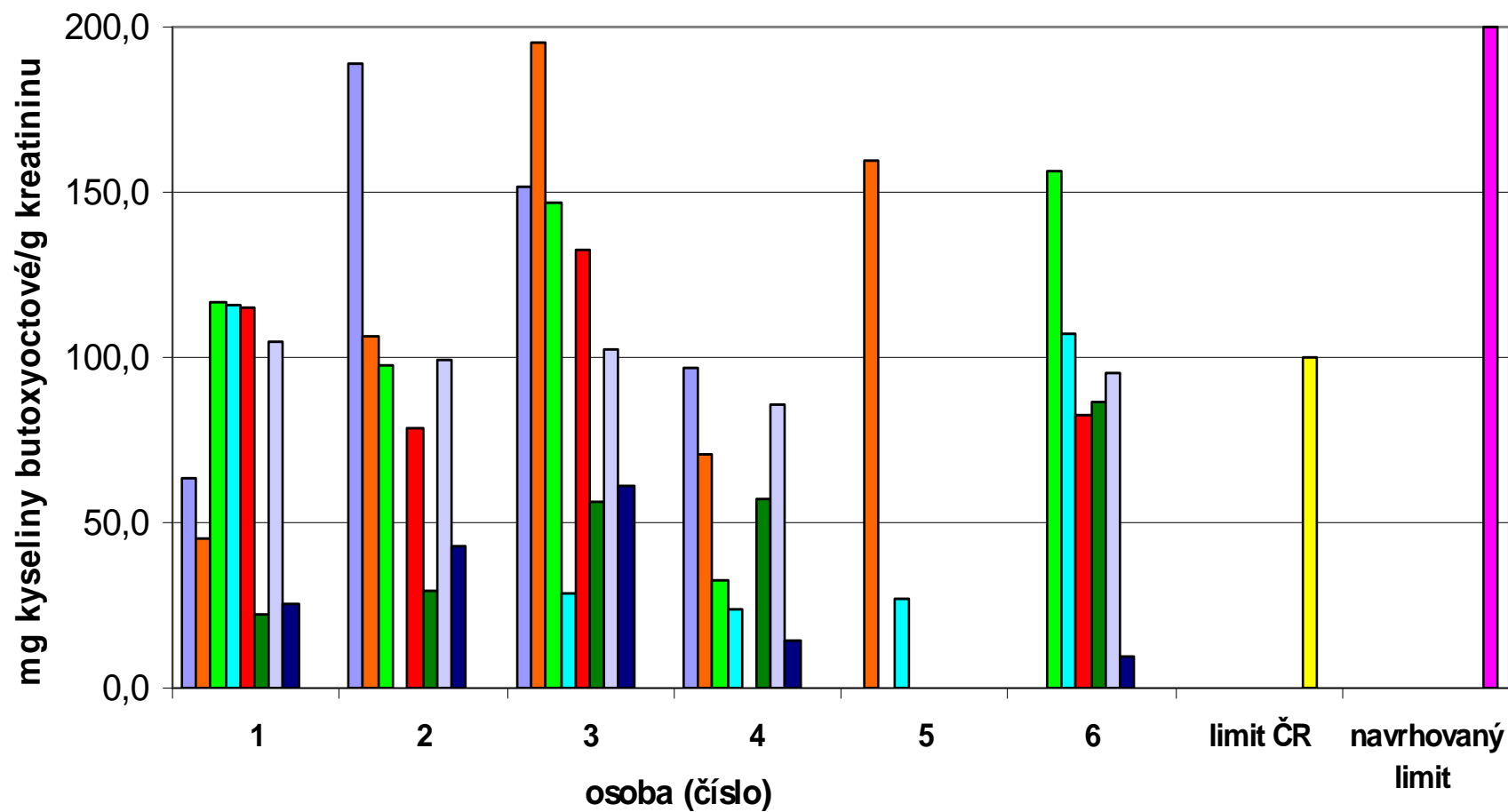
BAA v moči

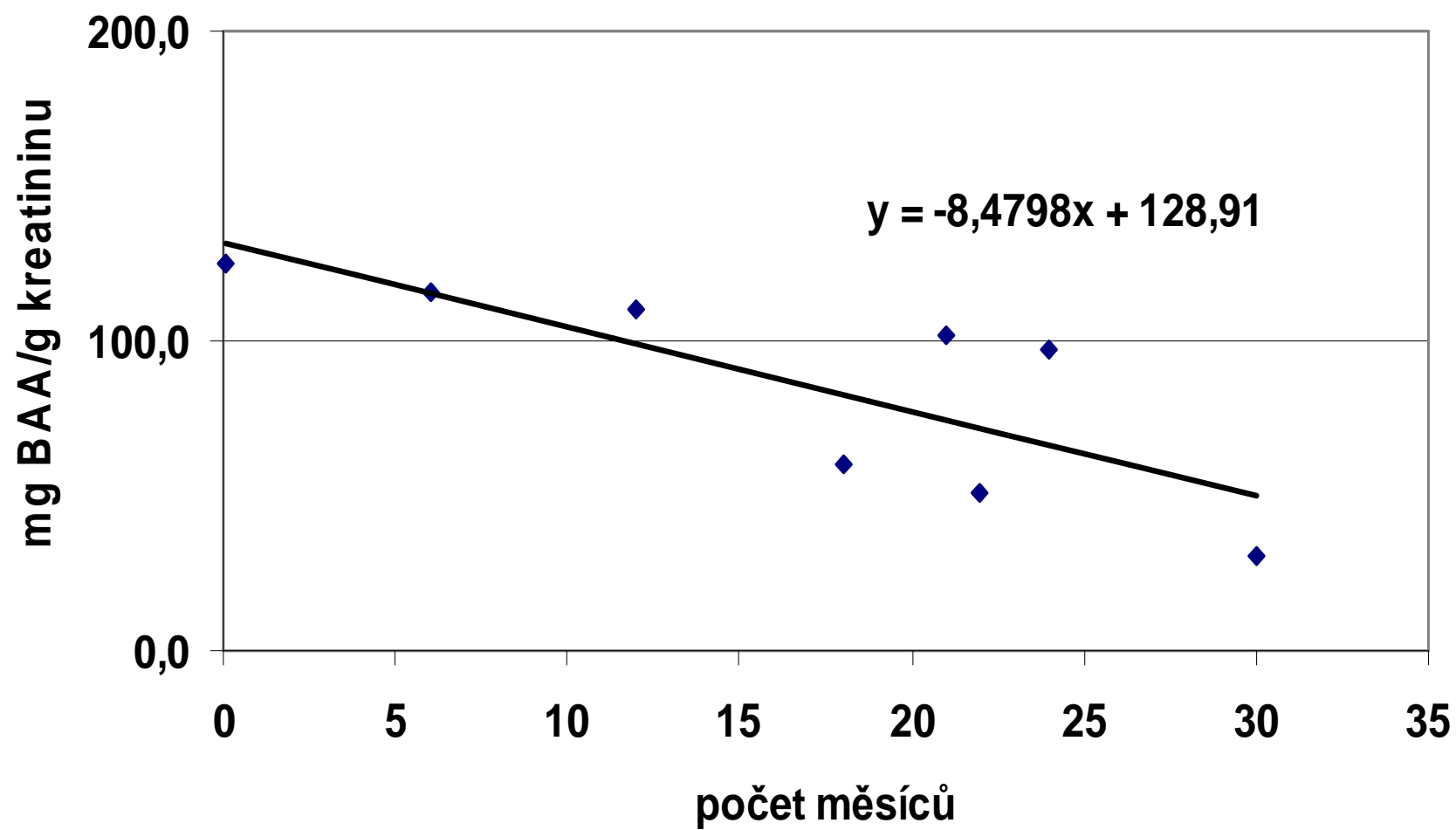
Koncentrace kyseliny butoxyoctové v moči (mg/g kreatininu)

Grafické znázornění koncentrace kyseliny butoxyoctové v moči s hygienickým limitem

Trend BAA v moči

Závěr

- 1. Samotné měření inhalační expozice glykoetherům nedává informaci o celkové expozici.**
- 2. Biologické monitorování poskytuje podklad pro celkovou expozici, neboť zahrnuje i expozici pokožkou, která je velmi významná.**
- 3. Vyhlášenou limitní hodnotu pro BAA v moči bude nutné novelizovat, aby byla v souladu se současnými znalostmi.**

Kontakty: NRL pro biologické monitorování expozice chemickým látkám na pracovišti,
Centrum pracovního lékařství, SZÚ Praha

Ing. Vladimír Stránský, CSc.

telefon: 267082679

vstransky@szu.cz

RNDr. Ilona Šperlingová, CSc.

telefon: 267082675

sperling@szu.cz